Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Obor: Tvůrčí fotografie

AUTOREFERÁT DISERTAČNÍ PRÁCE

STUDIO VÝTVARNÉ FOTOGRAFIE 1962–69

Opava 2022

Školící pracoviště: Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Institut tvůrčí fotografie

Autor: MgA. Jana Hunterová

UCO: 6797

Program: Filmové, televizní a fotografické umění a nová média

Obor: Tvůrčí fotografie

Název práce: Studio výtvarné fotografie 1962–1969

Název práce AJ: Studio of Fine Art Photography 1962–1969

Klíčová slova: Studio výtvarné fotografie, výtvarná fotografie, fotografický klub, amatérská fotografie, fotografické experimentování, informel ve fotografii, abstraktní fotografie, monumentální fotografie, výtvarná krajina ve fotografii, fotografie okamžiku

Klíčová slova v AJ: Studio of Fine Art Photography, art photography, photo club, amateur Photography, photographic experimentation, informel in photography, abstract Photography, monumental Photography, art landscape in photography, moment Photography

Školitel:
Prof. PhDr. Vladimír Birgus

Zpracovala:
MgA. Jana Hunterová

OBSAH

1. ÚVOD
2. CÍL
3. METODY VÝZKUMU
4. ANOTACE
5. VÝSLEDKY
6. ZÁVĚR
7. RESUMÉ
8. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY (výběr)
9. DALŠÍ AKTIVITY (související s praktickou i teoretickou prací)

1. ÚVOD

O činnosti Studia výtvarné fotografie, které působilo v Liberci v šedesátých letech minulého století, nebylo nikdy nic uceleně zpracováno publikováno. Informace o jeho aktivitách a fotografech se šířily pouze skrze vzpomínky pamětníků, jenom několik z nich (například Ladislav Postupa, Jan Pikous a Čestmír Krátký) bylo známo širší odborné veřejnosti. Ve své bakalářské práci z roku 2010 jsem shrnula základní údaje o jeho členech a sedmileté aktivní činnosti v popisném encyklopedickém přehledu. Nacházela jsem buď ještě žijící autory nebo jejich rodiny. Vedla jsem s nimi mnoho přínosných a inspirujících rozhovorů, které mi pak sloužily jako podklad pro můj další dlouholetý výzkum. Ze šestadvaceti členů jsem jich našla šest. V magisterské práci z roku 2014 jsem navázala na již zjištěné údaje a pokračovala v podrobnějším a přehlednějším průzkumu. Opět jsem čerpala ze sbírek muzeí, galerií, knihoven, státních okresních archivů
i z kolekcí soukromých osob. Podařilo se mi najít další významná data, která jsem postupně do svého zkoumání zařazovala. Objevila jsem mnoho neznámých a nepublikovaných fotografií a dohledala bibliografické informace od většiny členů Studia výtvarné fotografie. V disertační práci jsem se pak více soustředila na hlubší analýzy a snažila se jejich tvorbu začlenit do širších souvislostí poválečného vývoje českého výtvarného umění a fotografie. V úvodu mě zajímal rozvoj amatérského hnutí a fotografických klubů, které měly v Československu vždy silnou tradici. V dalších částech jsem jejich snímky zařadila do pěti fotografických žánrů, které se nejvíce jejich tvorbou prolínají. Nejvýraznější a nejvýznamnější fotografie jsou uvedeny v kapitole Strukturální abstrakce a Fotografické experimentování. I když jejich výtvarné zobrazování krajiny, aktu a momentek nebylo pro rozvoj fotografie v Československu zásadní, tak v dobovém kontextu šedesátých let tvořilo jeho významnou část. Krátké biografické informace o členech jsem doplnila přehledem o výstavách, antologií a seznamem použité literatury a informačních zdrojů.

2. CÍL

Cílem mého dlouholetého badatelského výzkumu o amatérském fotografickém sdružení Studia výtvarné fotografie v Liberci bylo podrobně prozkoumat jejich tvorbu, kriticky zanalyzovat nové poznatky a zařadit je v kontextu doby šedesátých let do historických souvislost vývoje české fotografie.

3. METODY PRŮZKUMU

Badatelské zkoumání je převážně založeno na studiích z archivních materiálů muzeí, knihoven, státních okresních archivů, soukromých osob i zájmových klubů v libereckém kraji. Čerpá z rozhovorů s pamětníky a fotografy a z informací po detailním zpracování jejich sbírek. Historický průzkum je veden formou kvalitativní analýzy a je založen na získávání údajů z informačních zdrojů bibliografických a plnotextových databází, internetu, odborné literatury a z odborných konzultací s experty v oboru fotografie. Relevantní data vycházejí z internetového vyhledavače Google scholar, digitální knihovny JSTOR, databáze EBSCO a z katalogů příslušných knihoven.

4. ANOTACE

Disertační práce detailně mapuje nikdy uceleně nezpracovanou tvorbu fotografů amatérského sdružení Studia výtvarné fotografie v Liberci. Badatelský výzkum prezentuje nejen základní bibliografické údaje o jeho členech, ale objevuje i jejich zcela neznámé fotografie. Soustředí se na hlubší analýzy a rozbory začleňující jejich fotografie do širších souvislostí poválečného vývoje českého výtvarného umění a fotografie.

5. VÝSLEDKY

Hlavním přínosem mého mnohaletého badatelského zkoumání o činnosti členů Studia výtvarné fotografie v Liberci je získání komplexního pohledu na jejich tvorbu šedesátých let, kterou jsem zanalyzovala a zařadila do pěti fotografických žánrů. Kromě informelní, experimentální a živé fotografie se jejich významnější díla dotýkají výtvarné krajiny a aktu. Detailním hledáním a zpracováním jejich prací jsem objevila skoro zapomenutá jména jejich členů, a hlavně odborné i laické veřejnosti neznámé fotografie. Některé z nich už byly prezentovány na několika výstavách, které jsem kurátorsky připravila a mám v plánu ještě přichystat. Výsledky výzkumu lze shrnout v odborné publikaci, která by byla určená nejen nadšeným fotografům, ale i odborným teoretikům, pedagogům a výzkumníkům v oboru fotografie.

6. ZÁVĚR

Letos si připomínáme 60 let od vzniku libereckého Studia výtvarné fotografie, které svým esteticko-výtvarným přístupem měnilo náhled na tradiční amatérskou fotografii své doby. Jejich tvorba ovlivnila nejen jejich současníky, ale stále oslovuje nové a nové generace amatérských, ale i profesionální fotografů. V odborných kruzích je v podvědomí bohužel jen několik jejich jmen, veřejnosti známých díky mnoha autorským a skupinovým výstavám v Česku i v zahraničí, vydaným monografiím, napsaným odborným článkům a recenzím. I když všichni členové Studia výtvarné fotografie nedosáhli takových kvalit a odborné pozornosti, tak pevně věřím, že moje detailní zkoumání a shrnutí jejich činnosti to pomůže změnit.

7. RESUMÉ

Výběrové zájmové sdružení Studio výtvarné fotografie v Liberci vzniklo v šedesátých letech, tedy v době politického i tvůrčího uvolnění, které Československo po dvou totalitách prožívalo. Jeho členové se nechali inspirovat svobodomyslnou náladou, která ve společnosti panovala a navázali na experimentování tvůrců meziválečné avantgardy. Okouzlila je abstrakce, český informel a čistota obrazu. Přemýšleli nad existencionálními otázkami o smyslu života, na které hledali odpovědi. Svými fotografiemi vyjadřovali svoje pocity a názory a neustále se sebevzdělávali. Zkoušeli nové fotografické techniky, objevovali nalezené objekty a jejich detaily, kterým příznačnými názvy dávali jiné významy. Tvořili s nadšením a vášní, milovali fotografii a tvůrčí proces, kterým vznikala. Svými vysokými nároky na kvalitu a estetiku své tvorby Studio výtvarné fotografie přesáhlo hranice tradičního pohledu na amatérskou fotografii a její dobové tendence.

Studio of Fine Art Photography, an exclusive group of selective interests, was established in the 60s in Liberec, at a time of political and creative liberation which the Czechoslovakia was experiencing after two totalitarian regimes. Its members were inspired by the free-spirited mood that prevailed in society and continued the experimentation of the creators of the interwar avant-garde. They were enchanted by abstraction, the Czech informel and purity of the image. They thought about existential questions about the meaning of life, to which they sought answers. With their photographs they expressed their feelings and opinions and were constantly self-learning. They tried new photographic techniques, discovered found objects and their details, and gave them other meanings with distinctive names. They created with enthusiasm and passion; they loved photography and the creative process by which it was created. With its high demands for the quality and aesthetics of its work, the Studio of Fine Art Photography has gone beyond the traditional view of amateur photography and its contemporary tendencies.

8. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY (výběr)

• BARAN, Alexander – BARAN, Ludvík. *Obraz jako dialog s časem*, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha, 2007

• BARAN, Ludvík. *Miloslav Stibor*, nakladatelství Profil, Ostrava, 1990

• BARTOŠ, Jiří. *Nohama v zemi, hlavou v oblacích*, edice Buk, Příchovice, 2003

• BERGER, Jaromír. *Kraj pod Táborem*, k. p. Elitex Týniště nad Orlicí, 1980

• BIRGUS, Vladimír – MLČOCH, Jan. *Česká fotografie 20. století*, KANT, Praha, 2010

• BIRGUS, Vladimír – MLČOCH, Jan. *Česká fotografie 20. století – průvodce*, Uměleckoprůmyslové muzeum, KANT, Praha, 2005

• BIRGUS, Vladimír – MLČOCH, Jan. *Akt v české fotografii*, nakladatelství KANT, Praha, 2005

• BIRGUS, Vladimír – SCHEUFLER, Pavel. *Fotografie v českých zemích 1839–1999*, Grada Publishing, Praha, 1999

• BOHÁČ, Vilém – NĚMEČEK, Miroslav. *Liberec průvodce*, Pressfoto, Liberec, 1968

• BOHÁČ, Vilém, Ing. - KABÍČEK, Jan – PALÁT, J.M. *Liberecký rok*, Severočeské nakladatelství, Liberec, 1964

• DUFEK, Antonín. *Vilém Reichmann*, Foto Mida, České Budějovice, 1994

• DVOŘÁK, Karel. *Akt v české fotografii*, Nakladatelství Orbis n. p., Polygrafia, Praha, 1967

• FLEJBERK, Petr. *Ladislav Postupa. Figurální tvorba*, P. F. Art Production, Liberec, 2011

• FLEJBERK, Petr. *Ladislav Postupa, fotograf a grafik*, PF Art Production, Liberec, 2008

• FRIZOT, Michel (ed.). *A New History of Photography*, Könemann, Köln, 1998

• HANNAVY, John (editor). *Encyclopedia of Nineteenth-Century Photography*, Taylor & Francis Group, New York, London, 2008

• HOLUB, Miroslav. *New York (Eva Fuková, Marie Šechtlová, Miloň Novotný)*, Mladá fronta, Praha, 1966

• JAKSMANICKÝ, Jiří. *Ladislav Postupa fotografie*, Greisen, s.r.o., Praha, 2010

• JANÁČEK, Jiří. *Fotografie Ladislava Postupy*, Severočeské nakladatelství, Liberec, 1967

• KALÍK, Miloslav. *Mezi nebem a zemí*, Artefaktum, Jablonec nad Nisou, 2002
• KOBLASA, Jan. *Čestmír Krátký*, Severočeské nakladatelství, Liberec, 1969
• KOLEKTIV SM. *100 let Severočeského muzea v Liberci*, Liberec, 1973
• KOLEKTIV AUTORŮ. *Akty a akty, fotografie a kresby*, Tatran, Bratislava, 1968
• KOUCKÝ, Karel – MACHEK, Roman. *Jiří Bartoš fotografie*, Fotorenesance, Praha, 2016
• KRÁL, Josef. *Ladislav Postupa*, Liberec, 1992
• KUPFER, Christian. *Internationale Akt studien*, VEB Fotokinoverlag, Leipzig, Německo, 1968
• MACKŮ, Jiří. *Mezinárodní fotografie (Fotofestival Teplice 1962)*, SNKLU, Praha, 1962
• MRÁZKOVÁ, Daniela. *Cesty československé fotografie*, Mladá fronta, Praha, 1989
• MÜHLDORF, Josef – VRBOVÁ, Pavla. *Od sportu fotografického k umělecké fotografii: historie prvního klubu fotografů amatérů v Čechách a Svazu československých klubů fotografů amatérů 1889-1945*, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha 2010
• MÜLLER, Hanau – KIEPENHEUER. *AKT 125*, Německo 1968
• MRSKOŠ, František. *Skioptikon*, Český klub fotografů amatérů v Praze, Praha 1910
• NEŠLEHOVÁ, Mahulena. *Poselství jiného výrazu: pojetí informelu v českém umění 50. a první poloviny 60. let*, Base, Praha, 1997
• NEŠLEHOVÁ, Mahulena – DUFEK, Antonín – ROUSOVÁ, Hana. *Český informel: průkopníci abstrakce z let 1957-1964*, Galerie města Prahy, Praha, 1991
• PIKOUS, Jan. *Imprese*, Akropolis, Praha, 2009
• PIKOUS, Jan. *Subjektivní fotografie*, Akropolis, Praha, 2008
• PIKOUS, Jan. *Velebení a hořekování*, vlastní náklad a spolupráce s Nakladatelstvím 555, 2000
• PRIMUS, Zdenek. *Čestmír Krátký. Tvorba jako pokus o existenci*, KANT, Praha, 2007
• PRIMUS, Zdenek. *Alois Nožička. Komplementární svědectví*, KANT, Praha, 2003
• PRIMUS, Zdenek. *Umění je abstrakce: česká vizuální kultura 60. let*, Kant, Praha 2003
• ŠMOK, Ján. *Akt vo fotografii*, vydavatelstvo Osveta, n. p., Martin, 1969
• ŠVÁCHA, Rostislav – KLATOVSKÁ, Marie (editoři). *Dějiny českého výtvarného umění 1939–1958*, Academia, Praha, 2005

BIBLIOGRAFIE KATALOGŮ, ČLÁNKŮ O VÝSTAVÁCH STUDIA VÝTVARNÉ FOTOGRAFIE V MALÉ VÝSTAVNÍ SÍNI V ROCE 2000

• DUFEK, Antonín. *Čestmír Krátký*. Brno (Dům umění a Moravská galerie) 1993. 4 strany
• TYPLT, Jaromír – PIKOUS, Jan – NUSKA, Bohumil. *Čestmír Krátký*. Texty. MVS a Náš kraj 2000, černobílý tisk, 8 stran
• TYPLT, *Jaromír* (sestavil). *Síňka*. Sborník k 25 letům Malé výstavní síně v Liberci. Texty Jan Koblasa, Jan Pikous, Bohumil Nuska, Karel Čtveráček, Milan Janáček, Zdeněk Lín, Otto Hejnic, Roman Karpaš, Annelies Vrbová. Liberec (MVS) 2000. 36 stran. Kapitola o odkazu 60. let s texty Bohumila Nusky a Jana Pikouse: Bohumil Nuska: Fotograf, který byl zároveň filozofem, in: Síňka. Sborník k 25 letům Malé výstavní síně. Liberec 2000, str. 11–12.

• PIKOUS, Jan. *Subjektivní fotografie*. Text Zbyněk Hlaváček. Liberec (Severočeské muzeum) 1990, skládačka
• PIKOUS, Jan. *Subjektivní fotografie*. Text autora. Liberec (bez data, po 1997). 20 stran

BAKALÁŘSKÉ, MAGISTERSKÉ A JINÉ PRÁCE:

• BÁRTL, Lukáš. *VOX*, magisterská diplomová práce Univerzity Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, katedra dějin a umění, 2008
• FREUDENBERGOVÁ, Eva. *Časopis Fotografický obzor 1893-1944*, bakalářská práce, Univerzita Karlova, fakulta humanitních studií, Praha, 2014
• JIROUTEK, Jiří. *Dílo Ladislava Postupy*, bakalářská práce Slezské univerzity v Opavě, ITF, 1994
• MACHEK, Roman. *Jiří Bartoš, nejen krajinář*, bakalářská práce Slezské univerzity v Opavě, ITF, 2013
• MUŽÍK, David. *Expresivní polohy subjektivního dokumentu*, bakalářská práce Slezské univerzity v Opavě, ITF, 2013
• OZOGAN, Petr. *Ladislav Postupa, fotograf a grafik*, magisterská diplomová práce Slezské univerzity v Opavě, ITF, 2012
• OZOGAN, Petr. *Jan Pikous*, bakalářská práce Slezské univerzity v Opavě, ITF, 2008
• PIKOUS, Šimon. *Jan Pikous, fotograf*, magisterská práce Slezské univerzity v Opavě, ITF, 2017

KATALOGY

• *BOHÁČ, Vilém. Tvary a metamorfózy*. Text Jiří Dolejš. Výstava. Severočeská galerie výtvarného umění, Litoměřice, 1977
• *PIKOUS, Jan. Neznámo kam*. Text Jaromír Typlt. Katalog k výstavě. Dům Gustava Mahlera, Jihlava, 2020
• *OZOGAN, Petr. Jan Pikous, fotograf lyrických struktur*, katalog, Liberec, Ateliér 1/2008
• *KRÁTKÝ, Čestmír. Výstava*. Kabinet fotografie J. Funka, Dům pánů z Kunštátu, Brno, 1966
• *KRÁTKÝ, Čestmír. Fotografie z let 1963–64*. Text Jan Kříž. Výstava. Alšova jihočeská galerie v Hluboké nad Vltavou, 1964
• MARHOUD, Bohdan – HAUPTVOGEL, Tomáš – ŠKOPEK, Karel, st. a ml. *Fotografie-poezie-akt*, Výstava. Závodní klub ROH Technolen, Lomnice nad Popelkou, 1964
• *STUDIO VÝTVARNÉ FOTOGRAFIE DOMU KULTURY A VZDĚLÁVÁNÍ V LIBERCI.* Členská výstava prací roku 1963. Text Čestmír Krátký. Výstava. Výstavní síň Stavoprojektu. Liberec, 1963
• *STUDIO VÝTVARNÉ FOTOGRAFIE OSVĚTOVÉHO DOMU V LIBERCI*. Členská výstava prací roku 1962. Text Výbor Studia. Výstava. Osvětový dům, Liberec, 1963

ČERPÁNO ZE ZDROJŮ INSTITUCÍ:

• MutualArt, online archiv, 2020, 2021

• Moravská galerie v Brně, online archiv, 2017, 2020, 2021
• Galerie Art, online archiv, 2017
• Muzeum umění Olomouc, online archiv, 2014, 2017
• Tate Gallery, online archiv, 2017
• MOMA, online archiv, 2017, 2020, 2021
• Státní okresní archiv Semily, 2013
• Moravská zemská knihovna, Brno, 2013
• Knihovna Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, 2013
• Státní okresní archiv Jablonec nad Nisou, 2013
• Krajská vědecká knihovna v Liberci, 2013
• Archiv Jizerského fotoklubu, Hejnice, 2013
• Národní knihovna ČR, Praha, 2010, 2017, 2018
• Státní okresní archiv Liberec, 2010, 2013
• Kabinet fotografie J. Funka, Dům pánů z Kunštátu, Brno, 2009
• Severočeské muzeum v Liberci, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013
• Muzeum fotografie a MOM, o.p.s. v Jindřichově Hradci, 2008

ČERPÁNO Z MATERIÁLŮ ZE SOUKROMÝCH SBÍREK:

Jiří Bartoš, Jaromír Berger, Vilém Boháč ml., Josef Cícha ml., Michal Červinka, Karel Čtveráček, Karel Došek, Vladimír Hanzl, Ivo Havlas, Nicolette Hrubantová, Jana Hunterová, František Koblížek ml., Milada Kovářová, Čestmír Krátký, Roman Machek, Vladimír Melichar, Jan Mlčoch, Bohumil Nuska, Šimon Pikous, Jan Pikous, Jiří Plátek, Ladislav Postupa, Josef Steinic, Karel Šípek, Karel Škopek ml, Jaromír Typlt, František Vokál

OSOBNÍ A PÍSEMNÉ ROZHOVORY OD ROKU 2008 AŽ PO SOUČASNOST:

Jiří Bartoš, Jaromír Berger, Vilém Boháč ml., Iva Borisjuková, Josef Cícha ml., Michal Červinka, Karel Čtveráček, Miroslav Dlouhý, Petr Dlouhý, Vladimír Hanzl, Ivo Havlas, Nicoletta Hrubantová, Beata Kubíčková, Miloslav Kalík, František Koblížek ml., Hana Kolischová, Milada Kovářová, Čestmír Krátký, Zdeněk Lín, Jiří Majtyka, Vladimír Melichar, Václava Melicharová, Jan Mlčoch, Jan Mohr, Josef Moucha, Bohumil Nuska, Oldřich Palata, Šimon Pikous, Jan Pikous, Jiří Plátek, Ladislav Postupa, Petr Riedl, Josef Steinic, Karel Škopek ml., Jan Strnad, Jaromír Typlt, Jaroslav Vávra, Vladimír Vlk, František Vokál, Martin Votava

9. DALŠÍ AKTIVITY (související s praktickou i teoretickou prací)

Teoretická práce *„Studio výtvarné fotografie, 1962-1969“,* výstavy:

• *Vladimír Hanzl, Sochy a krajina.* Kulturní centrum Lidové sady Liberec, 12. 10. – 26. 11. 2018

• *Čestmír Krátký, fotograf českého informelu.* Oblastní galerie Liberec, 12. 10. – 26. 11. 2017
• *Vladimír Hanzl, Jiří Plátek, Fotografické experimentování (1960-1980).* Galerie Nahoře, České Budějovice. 5. – 30. 8. 2015
• *Jiří Bartoš, Fotografické experimentování*. Vlastivědné muzeum, Turnov, 4. 7. – 31. 7. 2015
• *Jiří Bartoš, Vladimír Hanzl, Jiří Plátek, Fotografické experimentování (1960-1980).* Kulturní centrum Lidové sady, Liberec, 17. 1. – 27. 3. 2015
• *Studio výtvarné fotografie, 1962-1969*. Severočeské muzeum v Liberci, 2012

Praktická práce *„Cosplayers“,* výstavy:

• *Cosplayers*. Kino Radnice, Jablonec nad Nisou, 13. 2. – 31.3. 2019
• *Identina. Who am I? Just cosplaying?* Blatenský fotofestival, Blatná, Česká republika, 15. 9. – 17. 9. 2017
• *Cosplayers*. Galerie Katakomby, Brno, 12. 9. - 14. 10. 2016
• *Cosplayers*. Fotogalerie Nika, Oblastní galerie Liberec – Lázně, Liberec, 10. 3. - 22. 5. 2016